

cos, acostar-se', hagués sofert una alteració per influència de *gep*, canviant-se *ajupir* en *agepir*: és més natural el procés contrari, i que, per raó de la nostra manca de documentació anterior al S. XIX, disposem de tan poques proves d'un *agepir* antic i primitiu.³ Però no dubto que, per acabar de llevar-nos escrúpols, convindria documentar-la millor i des de més antic.

A la influència de la consonant labial s'afegiria en català la d'un o més sinònims del nostre mot que tenien la vocal intrusa. Pogueren contribuir-hi, en efecte, *arrupir-se* i *ajocar-se*. Si aquell fos antic, la seva influència ja bastaria quasi; només que la seva etimologia és també un problema, la seva documentació és encara menys abundant i ben establerta que la d'*ajupir*, segurament també menys antiga, i és fàcil que sigui més aviat *ajupir* el que tingué gran paper en la creació d'*arrupir*. Quant a *ajocar* pogué influir també, pel fet de tenir sentit connex i començar per *aj-*: no tan evident ací tot plegat. Certa contribució pogué venir per aquests costats. Però potser el més adequat seria un antic verb *acrupir* o *crupir* o *acrupir-se*, que també degué existir en català, com en el fr. *s'accroupir* i l'oc. ant. *acrupir* («si l'à tot issabosit, / de sun caval a terra més / que re no ve ni sap on s'es, / e'l caval estet *acrupitz*», Jaurfé, v. 5721).

En les monografies i cèdules de l'*OnomCat.* hi ha el nom *Salicrup*, compost d'aquest antic verb. En tenim dues o tres localitzacions en indrets de la Catalunya Nova; una de les més conegudes havia estat una antiga possessió independent o llogaret cap a Vilanova i la Geltrú i Calafell (documentat en el cens de Pere III, a. 1359, *CoDoACA* XII, 28), però n'hi ha d'altres, i en l'*OnomCat.* en tinc documentació més antiga. Pel context d'un dels docs. més antics es veu que hi havia consciència de la formació com a compost fraseològic, referent a un indret accidentat, amb un petit cingle en el punt més important, que donava lloc a la frase *sali-crup!* 'salta i queda't ajupit' (salt amb caiguda elàstica, d'un que baixa amb les cames vinclades, mig ajupit, a fi d'esmortuir el cop).⁴ Hi ha altres documentacions toponímiques tant o més antigues. Els pobles de *Gratallops* (Priorat) i *Cantallops* (Empordà) i algun altre sinònim en el vessant Nord de l'Albera, apareixen en part dels docs. més antics en la forma *CRUPPI-LUPOS* i d'altra banda *GLATTI-LUPOS* (també *CLAPPI-LUPOS*), que va tenir successivament els sentits d'«amagueu-vos (ajupiu-vos) oh llops' i també 'glapiu (glatiu) llops'; després *Clati-llops* dissim. en *Catillops* i canviat per etimologia popular en *Cantallops* o *Gratallops* —com si els llops *cantesin* o *gratessin*, quan el que realment fan és estar 'ajupits o amagats' en llur cau, o bé 'udolar, glapir'; doncs, noms que apuntaven al fet que en el terme d'aquells pobles de vegades s'havien sentit glapir els llops o s'havia constatat que s'hi *acrupien* a la muntanya.

La documentació antiga d'aquests diversos noms de lloc, que ací no podem ara pensar a aplegar ni a retreure (passen de mitja dotzena, tots ells des de l'Alta Edat Mitjana), comprova, doncs, suficientment

l'existència del verb *crupir* 'estar ajupit' en el català pre-literari, germà del fr. *s'accroupir* 'ajupir-se' i de *croupir* 'consumir-se baixant de nivell les aigües estancades' (<'ajupir-se'). I la influència d'aquest vellíssim sinònim pogué ser el factor decisiu en el canvi d'*agepir-se* en *ajupir-se*: així s'explicaria encara millor que, havent-se esdevingut l'alteració des de l'Alta Mitjana, hagin quedat tan pocs rastres de l'originari *agepir* fins al dia d'avui. Que en la història lèxica no sorgeixi el verb *ajupir-se* fins a 1803, i que vagi dur una vida larvada i modesta durant un seguit de segles, no és objecció que valgui, en un mot de categoria tan ínfima, que havia de ser desdenyat per la llengua clàssica, i pogué restar durant alguns segles confinat a un ús merament comarcal.

DERIV.: *Ajupida. Ajupidis. Ajupidor. Ajupiment.* Per a *cap-jup*, veg. supra.

¹ Seria desusat, segons AORBB, a Vilaller, Bonansa, Pont de Suert, Benavarrí, Tamarit de Llitera i Fraga. — ² PzCabrero escriu malament «*eyxupirse: agacharse*», però Griera hi va anotar *axufi*, BDC I, 30; forma que segons *AlcM* fóra de Formentera, i es deuria a encreuament amb *arrufar*. — ³ Th. Braune, ZRPb XLII (1922), 140, cita una forma catalana *ajapir*. Seria, doncs, el mateix que l'*ajepir* d'Amengual. Sens dubte és possible que aquest germanista, interessat en filologia romànica, vagi rebre notícia fidedigna d'una tal variant catalana, que llavors ja no es remuntaria a Amengual; però *AlcM* no en dona notícia i Moll dubta que existeixi. — ⁴ També hi ha *Salacrou* i *Salicrou(p)*, noms de lloc occitans. No menys antics allà: *Salacrou* és un «lieu détruit près de St. Beaulize, canton Courmus», en el Roergue, que es documenta ja com a *mas de Solacrop* l'any 1102; i un *moli d'a Solacrop* en el Carci, cap a Caussade (T-et-Garonne) en un doc. de c. 1187 (Brunel, *Les plus anc. ch. en langue prov.*, pp. 11, 228 i gloss.). Crec recordar que no són els únics, i que en d'altres la forma *Sal-* està documentada des d'antic (ací alterada per la influència de *solar*, SOLUS). Avui més conegut com a cognom *Salacrou* (en qualitat de cognom occità passà també a cognom cat. *Salacruch*, *Salacré*, *Salicré*, veg. *AlcM*, però són formes reflexes de les occitanes afrancesades, portades per immigrants occitans, després catalanitzats).

Ajust, ajustada, ajustadis, ajustador, ajustament, ajustanya, ajustar, ajusticiar, V. just. Ajut, V. ajudar. Ajutjar, V. jutge. Ajutori, V. ajudar. Al 'dolent', V. àvol. Al, pron. n., V. als (ALTRE)

ALA, 'part del cos dels ocells', del ll. *ALA* id. □
1.ª doc.: Llull.

«E viu, sobre la porta de aquella sgleya, que era pintat, un hom qui havia *ales*», «una volp demanà a l'àguila per què havia *ales* ni ploma, ni bech ni ungles» (*Merav.* II, 96; *Blanq.*, 56). «Una *ala* de hòmens d'armes: *ala* cataphractorum», OPou, *ThPu.*, p. 175. 'Cada un dels dos vessants de la teulada': *una ala de*